

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора наук з державного управління,
професора, професора кафедри публічного управління та
адміністрування Університету Григорія Сковороди в
Переяславі Орлової Наталії Сергіївни
на дисертацію Слюсаренко Вікторії Євгенівни “Механізми
формування інституту партнерства держави, бізнесу і третього
сектору в Україні”, подану до захисту на здобуття наукового
ступеня доктора наук з державного управління
за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління**

Актуальність теми дослідження

Забезпечення сталого суспільного розвитку можливе завдяки наявності системної взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства. Таке злагоджене тристороннє партнерство сприяє виробленню довіри між суспільними інститутами (особа, сім'я, родина, громада), бізнес структурами та державою в особі органів державного управління. Важливість науково-методологічного обґрунтування механізму формування інституту міжсекторального співробітництва зумовлена потребою досягнення консенсусу між владою, бізнесом та громадськістю; необхідністю подолання нерівності в міжсекторальному співробітництві в регіонах України; глибокого розуміння умов, що забезпечують ефективну міжсекторну співпрацю. Крім того, ефективне функціонування інституту тристороннього партнерства є основою для входження України до Європейського Союзу. Це, звичайно, обумовлює актуальність обраної теми дисертації.

Незважаючи на численні дослідження процесу партнерства держави, бізнесу і третього сектору та розширення практики впровадження проєктів і програм, що базуються на цьому механізмі, проблема якісного теоретико-методологічного обґрунтування їх взаємодії, як і раніше, потребує свого вирішення.

Зазначене зумовлює актуальність та важливість дослідження, проведеного Слюсаренко В.Є., для розвитку теорії та практики державного управління. Підтвердженням практичної спрямованості дисертації є її зв'язок з науковою темою кафедри публічного управління, туризму та готельно-ресторанної справи Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського «Трансформація механізмів публічного управління в умовах деокупації та реінтеграції Автономної Республіки Крим: глобалізаційний вимір» (ДР № 0124U002260), роль автора у виконанні якої полягала в обґрунтуванні форм і методів державної підтримки тристороннього співробітництва.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірність

Достовірність результатів дослідження, що містяться у висновках та рекомендаціях, не викликає сумнівів. Усі вони отримані особисто дисертанткою внаслідок поєднання наукової методології, сучасних методів і прийомів обробки статистичної, правової та іншої інформації. Більшість положень дисертації містять авторські підходи до обґрунтування механізму формування інституту партнерства держави, бізнесу і третього сектору в Україні.

Викладений в дисертації матеріал поєднує теоретико-історичні узагальнення дослідниці, концептуальні розробки та практико орієнтовані моделі, що базуються на значному масиві інформації, поданому в аналітичних та статистичних матеріалах, експертних оцінках, енциклопедичних виданнях, вітчизняних та зарубіжних наукових публікаціях, інтернет-джерелах тощо.

Представлені авторкою практичні підходи та рекомендації є змістовними та обґрунтованими. Їх практичну цінність засвідчує також апробація на міжнародних та всеукраїнських конференціях, в роботі яких приймала участь дисертантка.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації повною мірою висвітлені в відображено в 43 наукових працях, із них: 1 одноосібна монографія, 1 розділ у колективній монографії, 3 статті у наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus та Web of Science, 15 статей у наукових фахових виданнях України з державного управління, 1 стаття у наукових періодичних виданнях інших держав, 5 тез доповідей у матеріалах наукових комунікативних заходів, 17 статей, що додатково відображають наукові результати дисертації.

Новизна результатів наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Загальна наукова новизна дисертаційної роботи Слюсаренко В. Є. полягає в розробленні теоретико-методологічних положень механізму формування інституту партнерства держави, бізнесу та третього сектору, зокрема:

уперше:

- розроблено тристоронню модель ефективних партнерських відносин держави, бізнесу, «третього сектору» на території, де вона здійснюється із наступним впливом на ефективний розвиток суспільства, динамічною силою якої є збільшення переваг учасників, генерування ресурсів, формування інститутів розвитку, впровадження інновацій як каталізаторів процесів

взаємодії учасників партнерства для забезпечення ефективного розвитку територій на якій воно здійснюється та держави в цілому. Доведено, що ефективність функціонування вадроделі забезпечується виникненням синергетичного ефекту як результату перетину чотирьохсторонніх відносин: особа - бізнес - влада - громадські об'єднання;

- розроблено концепцію підвищення ефективності функціонування інституту партнерських відносин держави, бізнесу, «третього сектору» шляхом обґрунтування модернізації системи партнерської взаємодії учасників, під якою розуміється сукупність теоретико-методологічних положень і алгоритмів дій, спрямованих на вдосконалення застосовуваних моделей, механізмів, інструментарію з метою підвищення ефективності взаємодії держави, бізнесу, «третього сектору» в Україні, формування простору гармонійного природного розвитку;

удосконалено:

- механізм управління розвитком партнерських відносин держави, бізнесу, «третього сектору» на території, де він здійснюється, який, на відміну від застосовуваних механізмів, базується на ідентифікації понять індивідуальних і громадських переваг, на співвіднесенні учасниками сукупних переваг, що розглядаються як приріст матеріальних і нематеріальних благ. Показано, що особливістю даного механізму є наскрізна поетапна реалізація заходів, спрямованих на виявлення територіальних особливостей партнерської взаємодії всіх учасників; розвиток інституційного середовища на території здійснення трипартизму; забезпечення взаємовигідної та ефективної співпраці стратегічних партнерів. Механізм дозволяє при виявленні відхилень у досягненні цілей та реалізації завдань системи партнерських відносин держави, бізнесу, «третього сектору» на території, де він здійснюється, скорегувати дії учасників і напрямки діяльності партнерства;

- оцінку ефективності партнерських відносин держави, бізнесу, «третього сектору» на території де воно здійснюється, зокрема розроблено методичні рекомендації щодо здійснення такої оцінки, в яких сформована система оціночних показників(СОП), що включає: підсистему, в яку входять показники та індикатори, що дозволяють провести оцінку рівня вирішення тактичних завдань, і підсистему, показники якої дозволяють оцінити ефективність взаємодії учасників партнерства. Виділено рівні ефективності партнерської взаємодії учасників: індивідуальна ефективність, функціональна ефективність, загальна ефективність. Визначено, що об'єктивність і результативність оціночних процедур забезпечуються за допомогою формування системи принципів, основними з яких є принципи збалансованості, вимірності стратегічної мети і тактичних задач партнерства, єдності методологічної бази СОП, багатокритерійності СОП, індикативного подання показників, забезпечення багаторівневої оцінки ефективності

партнерства та ін. Розроблено методику визначення інтегрального показника ефективності партнерської взаємодії, застосування якої на практиці дозволить використовувати типовість територій;

- напрями інституційного забезпечення функціонування механізму реалізації регіональної політики розвитку тристороннього партнерства шляхом виокремлення методів формування комунікацій з громадськістю (аутсорсинг, фандрейзинг, ефективний менеджмент) та напрямів щодо: підвищення статусу тристороннього партнерства; розширення сторін партнерства шляхом включення організацій «третього сектору» як радників з питань сталого розвитку; забезпечення ефективного контролю за виконанням рішень; удосконалення механізмів інформування державних службовців і громадськості про партнерство і про сталий розвиток; розширення тематики партнерства та інші;

дістали подальшого розвитку:

- організаційно-економічний механізм розвитку підприємницьких структур як основного джерела доходів бюджетів всіх рівнів на території, де здійснюється міжсекторна взаємодія, що впливає на рівень фінансування а відтак і вирішення нагальних проблем. Доведена особлива важливість застосування даного механізму в сучасних умовах пошуку зростання потенціалу територій. Застосування даного механізму розширює можливості ресурсного забезпечення управління процесами партнерської взаємодії учасників та реалізації вироблених нами стратегій. Розроблений механізм включає комплекс методів, інструментів, важелів і показників, що створює основи для застосування різних алгоритмів дій у відповідності або невідповідності розвитку бізнес-структур. У першому випадку - це стабілізація і посилення позитивних змін, що веде до зростання впливу фінансів та інновацій в економіці території де здійснюється партнерська взаємодія, в другому - прийняття і реалізація управлінських рішень, спрямованих на розвиток територій та держави в цілому;

- принципи ефективного суспільства в контексті адаптації міжнародного досвіду до української практики здійснення міжсекторного партнерства шляхом виокремлення принципів, на яких здійснюється міжсекторна взаємодія;

- моделі і форми партнерства, зокрема, визначено умови реалізації інтегрованих моделей соціальної відповідальності учасників партнерства, утворених з урахуванням диференціації рівня територіально-просторового розвитку України, склад і особливостей учасників партнерських відносин держави, бізнесу, «третього сектору» в Україні;

- аналіз основних проблем при формуванні інституту тристороннього партнерства держави, бізнесу і «третього сектору», пов'язаних з просторово-економіко-соціокультурними та екологічними проблемами. Зокрема, визначена ключова проблема: неефективність партнерських відносин влади

бізнесу та «третього сектору», нерозвиненість організаційно-інституційного супроводу процесів взаємодії учасників партнерства як основи забезпечення інноваційного розвитку економіки території на якій воно здійснюється, високої якості життя населення.

Характеризуючи в цілому новизну результатів дисертаційної роботи, слід зазначити, що вони відзначаються аналітичним підходом до теоретико-методологічного обґрунтування механізму формування інституту партнерства держави, бізнесу та третього сектору, системним підходом до розроблення інфраструктурного забезпечення співробітництва держави, бізнесу та інститутів громадянського суспільства, застосуванням процесного моделювання, ситуаційного і синергетичного підходів при формуванні концепції підвищення ефективності функціонування інституту партнерських відносин держави, бізнесу, «третього сектору».

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження

Наукове значення дослідження полягає в формуванні теоретичної основи для розвитку інституту партнерства держави, бізнесу і третього сектору в Україні.

Низка положень дисертаційної роботи, які відображають наукову новизну і виносяться на захист, доведена дисертанткою до рівня рекомендацій з їх впровадженням у практику державного управління та освітню діяльність. Цей висновок підтверджується документами про впровадження результатів дослідження Закарпатської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 01-02/20 від 24.02.2025 р.), Ужгородської міської ради (довідка про впровадження № 02.4-13/165 від 28.02.2025 р.), Закарпатської обласної ради (довідка про впровадження № 01.1-16/52 від 26.02.2025 р.), Бюро економічної безпеки (БЕБ), Територіального управління БЕБ у м. Києві (довідка № 1199 від 4.02.2025 р.), Адвокатського об'єднання «Юридична компанія Бі ен Сі» (довідка № 22 від 4.02.2025 р.), ТОВ «Завод «Конвектор» (довідка про впровадження № 46 від 14.02.2025 р.), Громадської організації «Інститут місцевого розвитку територіальних громад» (довідка від 27.02.2025 р.), Дніпровського державного університету внутрішніх справ (акт впровадження в наукову діяльність результатів дисертаційного дослідження № 231/2025НД від 28.03.2025 р.), Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (довідка № 7 від 04.02.2025 р.).

Оцінка оформлення дисертації та змісту реферату

Дисертаційна робота Слюсаренко В. Є. є науковою працею, виконаною

особисто здобувачкою у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Вона відображає підготовлені для прилюдного захисту наукові положення, результати досліджень здобувачки, а також дані про їх впровадження.

Дисертація написана діловою українською мовою. Матеріал викладено послідовно, робота характеризується цілісністю. Зміст реферату й основних положень дисертаційної роботи ідентичні. Реферат за оформленням відповідає встановленим вимогам.

Дискусійні положення, недоліки і побажання

Поряд із визнанням наукової та практичної вагомості результатів дослідження, одержаних у дисертаційній роботі Слюсаренко В. Є., доцільно вказати на наступні положення дискусійного характеру, недоліки та побажання:

1. У другому розділі дисертації проаналізовано діяльність міжнародних організацій, що здійснювали підтримку тристороннього партнерства на державному рівні (с. 111-119). Однак в роботі не наведена детальна характеристика їх діяльності.

2. У дисертації на с. 161 надана класифікація форм державної підтримки тристороннього партнерства, ґрунтується на аналізі за критеріями ефективності та рівнем інституціоналізації партнерства. Проте достатніх пояснень щодо доцільності здійснення саме такої класифікації не наведено.

3. У параграфі 3.1 дисертації виділено принципи міжсекторальної взаємодії (с. 179). Проте, немає пояснень щодо вибору принципів добровільності, децентралізації, справедливості.

4. Дисертантка наводить перелік нормативно-правових документів, у яких закріплено принцип прозорості (с. 189-191). Проте, значно покращив би сприйняття дисертації детальний аналіз цих нормативно-правових документів.

5. На с 283 дисертації у процесі аналізу методичних підходів до аналізу й оцінки ефективності співробітництва держави, бізнесу та інституцій громадянського суспільства бажано було б надати обґрунтоване пояснення щодо залучення науково-освітнього сектору.

Вказані зауваження відображають власну наукову позицію опонента і не впливають на загальну позитивну оцінку цієї дисертації.

Загальний висновок

1. Дисертаційна робота Слюсаренко Вікторії Євгенівни “Механізми формування інституту партнерства держави, бізнесу і третього сектору в Україні” є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну

тему. Вона містить теоретичні та історичні засади, концептуальні підходи та напрями щодо механізму формування інституту партнерства держави, бізнесу і третього сектору.

2. Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних дисертанткою наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, зазначена дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її авторка – Слюсаренко Вікторія Євгенівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

професор кафедри
права та публічного управління
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка
доктор наук з державного управління,
професор

Наталія ОРЛОВА

